

به نام خدا

تسلط بر کلاس درس، استراتژی‌های مدیریت اثبات شده

مولفان :

حمیده برومند

مهدی رسولی زاده

زری اقیان

نجمه ذوالفقاریان

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: برومند، حمیده، ۱۳۵۳
عنوان و نام پدیدآور: تسلط بر کلاس درس، استراتژی‌های مدیریت اثبات شده/ مولفان حمیده برومند، مهدی رسولی زاده، زری اقیان، نجمه ذوالفقاریان.
مشخصات نشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۲۰-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: مدیریت کلاس درس - استراتژی‌ها
شناسه افزوده: رسولی زاده، مهدی، ۱۳۷۰
شناسه افزوده: اقیان، زری، ۱۳۵۱
شناسه افزوده: ذوالفقاریان، نجمه، ۱۳۴۹
رده بندی کنگره: PN۲۱۴۱
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۰۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۵۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: تسلط بر کلاس درس، استراتژی‌های مدیریت اثبات شده
مولفان: حمیده برومند - مهدی رسولی زاده - زری اقیان - نجمه ذوالفقاریان
ناشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۴۴۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۲۰-۲
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار.....
۷	فصل اول: ضرورت اداره مؤثر کلاس درس.....
۱۱	بیان مسأله.....
۱۳	طراحی و سازماندهی.....
۱۴	ماهیت کلاس درس.....
۱۷	مفهوم مدیریت در کلاس درس.....
۲۱	منابع اقتدار معلمان در کلاس درس.....
۲۵	فصل دوم: نظریات کاربردی مدیریت کلاس.....
۲۵	نظریات مدیریت کلاس درس.....
۲۷	سبکهای مدیریت کلاس درس.....
۳۰	مدیریت کلاس فرایند مدار.....
۳۴	رهبری کلاس درس.....
۳۹	فصل سوم: سبک رهبری معلمان در کلاس درس.....
۳۹	بررسی سبک رهبری کلاس درس.....
۴۱	سبک رهبری استبدادی.....
۴۲	سبک رهبری معلم کنترل کننده.....
۴۴	سبک رهبری معلمان بی تفاوت.....
۴۴	سبک رهبری پویا (معلم سالم).....
۵۳	فصل چهارم: پژوهش های مرتبط با مدیریت کلاس.....
۵۷	جمع بندی مطالب.....
۶۱	فصل پنجم: انگیزش در مدیریت.....
۶۲	تعریف انگیزش.....

۶۲	یکسان بودن همه در برابر مقررات
۶۴	قرار دادن هر کس در جایگاه خودش
۶۵	بسط ارزشهای اخلاقی
۶۶	شرکت افراد در فعالیتها
۶۶	دادن مسئولیت به افراد
۶۷	کاهش هیجانات کاری
۶۸	ایجاد انگیزه «تشویق و تنبیه»
۶۹	نقش تربیتی تشویق و تنبیه
۷۲	اصل مورد توجه بودن همه در تشویق و تنبیه
۷۳	یکسان بینی در تشویق و تنبیه
۷۴	پاداش بعنوان یک ابزار سازنده
۷۶	رهبری در مدیریت
۹۰	حقوق مردم بر زمامداران و زمامداران بر مردم
۹۶	بروکراسی: از نوع ایده آل
۹۷	مکتب کلاسیک
۹۸	نظریه های احتمالی
۹۹	شرکتهای قابل انعطاف
۱۰۰	نقاط قوت و ضعف ساختار مجازی
۱۰۰	سازمانها مانند سیستم ها
۱۰۱	سیستم های فرعی سازمانی
۱۰۳	سیستم های آموزشی اجتماعی
۱۰۴	حسن ها و معایب سیستم
۱۰۵	نظریه ترکیب: اصول نظری پیچیده تشبیه جدید
۱۰۵	تجزیه و تحلیل سازمانی: فرهنگ، قدرت و کشمکش (مغایرت)
۱۱۹	منابع و مأخذ
۱۱۹	منابع فارسی
۱۲۰	منابع لاتین

پیشگفتار

فعالیت‌های مربوط به مدیریت کلاس درس شامل رفتارهای بازدارنده و واکنشی است در رفتارهای بازدارنده معلم از بی نظمی و مشکلات جلوگیری می نماید و در رفتارهای واکنشی به گونه‌ای موفقیت آمیز نسبت به مشکلات رفتاری دانش آموزان واکنش نشان می دهد. پژوهش‌های مربوط به مدیریت و رهبری اثر بخش معلم در کلاس درس نشان می دهد که هر چه معلمان از رفتارهای بازدارنده و سبک مدیریتی مناسب بیشتر استفاده کنند از اثر بخشی و کارآیی بالاتری نیز برخوردار خواهند بود.

این یافته‌ها مؤید این است که دانش آموزان کشورهای در حال توسعه نسبت به کشورهای غربی کمتر مرتکب رفتارهای غیر اخلاقی و نامناسب می‌شوند با این وجود تعداد قابل توجهی از معلمان این کشورها فعالیت‌های آموزشی خود را کمتر با استفاده از یک سبک مدیریتی اثر بخش انجام می‌دهند بنابراین توجه به مدیریت کلاس درس نحوه اداره کلاس‌ها و به کارگیری بهترین و مطلوبترین سبک مدیریتی امری حیاتی و ضروری است.

مدیریت کلاس درس آنده‌آل و رهبری اثر بخش مستلزم به کارگیری کارکردهای مدیریت یعنی طراحی، سازماندهی، هدایت، رهبری، نظارت، کنترل و ارزشیابی است. طراحی و سازماندهی مقدمه مدیریت، هدایت رهبری اجرای وظایف و ارزشیابی مرحله پایانی حلقه‌ی مدیریت محسوب می‌شود. در مدیریت کلاس درس معلمان در مرحله مقدماتی به طراحی و سازماندهی پرداخته و در مرحله اجرا درصد رهبری دانش آموزان، ایجاد جو یادگیری مطلوب، نظارت و کنترل و ارزشیابی‌های کلاس می‌باشند. در

مرحله پایانی نیز به ارزشیابی پیشرفت تحصیلی می‌پردازند. بنابراین معلمان برای اداره کلاس درس باید در زمینه طراحی و سازماندهی کلاس درس، هدایت و رهبری، ایجاد جو یادگیری مطلوب، نظارت و کنترل و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از مهارت‌های لازم برخوردار باشند. در این پژوهش میزان استفاده معلمان از کارکردهای مدیریت در زمینه رهبری اثر بخش کلاس درس مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد.

رهبری یکی از کارکردهای ضروری معلم در مدیریت کلاس درس است. معلم به عنوان رهبر کلاس باید با استفاده از امکانات موجود زمینه تحقیق اهداف آموزشی را فراهم نماید. چگونگی برخورد معلم با دانش آموزان و استفاده از سبک رهبری مناسب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. رهبری کلاس درس نفوذ و تاثیر معلم بر دانش آموزان است. به صورتی که دانش آموزان با میل و علاقه و رغبت در جهت تحقق اهداف آموزشی تلاش نمایند. معلم در نقش رهبری باید استعدادهای دانش آموزان را شناسایی و با آنها به خوبی ارتباط برقرار نموده و در آنها انگیزه مطالعه و پژوهش را ایجاد نماید. همچنین بر انجام کارهای گروهی تاکید نموده و به اقتضای شرایط، تغییرات لازم را در چگونگی انجام فرایند یاددهی- یادگیری ایجاد نماید. رهبری کلاس درس با میزان تاکید بر دانش آموز و موضوع درس به شیوه‌های گوناگونی انجام می‌شود. با این وجود اداره کلاس‌های درس به طور مؤثر و کارآمد مستلزم رهبری دانش آموزان جهت تحقق اهداف آموزشی است.

فصل اول

ضرورت اداره مؤثر کلاس درس

معلمان نسبت به کلاس درس و شاگردان رویکردهای خاصی دارند. مدیریت کلاسیک کلاس درس را یک سازمان رسمی و مجزای از محیط در نظر می‌گیرد که دارای قوانین و مقررات خاصی است.

در این دیدگاه معلم درس نگر بوده و با به کارگیری سبک وظیفه مداری سعی می‌کند کلاس را مقتدرانه کنترل کند. رفتار معلم در این سبک قیّم‌آبانه خشک و کنترل شده است. جریان قدرت و ارتباطات نیز یک طرفه و از معلم به دانش آموزان در این کلاسها حالت انفعالی دارند و دستورات را می‌پذیرند.

معلمان در این رویکرد کج رفتاری دانش آموزان را توهین شخصی تلقی نموده و آنها را افرادی غیر مسئول و بی‌انضباطی می‌دانند که باید کنترل شود.

مدیریت روابط انسانی کلاس درس را یک سازمان اجتماعی و انسانی در نظر می‌گیرد. در این دیدگاه معلمان برای ایجاد ارتباط با دانش آموزان و شخصیت آنها تاکید می‌کنند. در این رویکرد معلمان فرد نگر بوده و به مسائل انضباطی و کنترلی کمتر توجه دارند. فردنگری معلمان بیشتر جنبه جمعی دارد ولی سعی می‌نمایند در عین حال به ویژگیهای منحصر به فرد هر دانش آموزی یز توجه نمایند.

در دیدگاه سیستمی معلمان دارای رویکردی انعطاف پذیر بوده و موقعیت و شرایط کلاس درس را در نظر گرفته و متناسب با موقعیت به موضوع درس یا فرد یا هر دو مورد تاکید می نمایند.

مسئله اصلی در این پژوهش بررسی میزان تحقق کارکردهای مدیریتی کلاس درس معلمان دوره متوسط شهر تودشک است در این بررسی کلاس درس به عنوان یک سیستم و گروه اجتماعی در نظر گرفته شده است. که نیازمند مدیریتی اثر بخش و کارآمد است به نظر صاحب نظران کارکردهای مدیریت طراحی و سازماندهی، رهبری و نظارت و کنترل و ارزشیابی است. از طرفی معلمان به دلیل دانش، نگرشها، استعدادها و مهارتهای متفاوت از کارکردهای مدیریت کلاس درس به یک میزان استفاده نمی کنند. بنابراین در این پژوهش میزان تحقق کارکردهای مدیریت کلاس درس یعنی طراحی و سازماندهی، رهبری و نظارت و کنترل، ایجاد جویادگیری مطلوب و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مورد بررسی، توصیف و تحلیل قرار می گیرد.

کلاس درس به عنوان کوچکترین خرده سیستم نظام آموزشی به تبع تحولات و تغییرات اجتماعی و آموزشی در حال تغییر است. از میان عناصر کلاس درس، نقش معلم ونحوه ی مدیریتی او در تحقق اهداف آموزشی و تربیتی دانش آموزانی متناسب با جهان امروز بسیار مهم و اساسی است.

هدف از تعلیم و تربیت جنبه انسانی دادن به تحولات تغییرات است کسب مهارتهای لازم برای زندگی استفاده از اطلاعات، پاس داشتن حرمت انسانها و حقوق دیگران، تقویت مشارکت افراد در امور اجتماعی، چگونه یادگرفتن از طبیعت و جامعه، حفظ هویت فرهنگی ملی و تحکیم شخصیت و کسب توانایی در مهارتهای بین فردی از اهم هدفهای آموزشی در کلاس درس است که رابطه مستقیمی با سبک مدیریتی معلم در کلاس درس دارد.

تحقق اهداف آموزشی مستلزم توجه به تغییر و به کارگیری سبک مدیریتی کارا و اثر بخش و اداره کلاس درس است. وظیفه اساسی در فرایند یاددهی- یادگیری آماده

ساختن دانش آموزان برای زندگی در جامعه و جهان و روبه پیشرفت و تغییرات سریع است معلم در کلاس درس باید فرصت کسب مهارت در ابعاد مختلف مانند مهارت در حل مسئله مهارت در تصمیم گیری، مهارت در برقراری روابط انسانی و مهارت در تفکر انتقادی و خلاق را برای دانش آموزان فراهم نماید. بنابراین پیشرفت تحصیلی دانش آموزان محدود به افزایش معلومات و قبولی آنها نیست.

بلکه کسب مهارت‌های اساسی زندگی در محیطی کاملاً انسانی و اخلاقی و یا به کارگیری کارکردهای سبکی مدیریتی متناسب با شرایط و وضعیت کلاسی و ویژگی‌های روحی و روانی دانش آموزان یکی از ضروری‌ترین مهارت‌های شغل معلمی است. معلمان در کلاس‌های درس باید کارکردهای مدیریتی را متناسب با ویژگی‌های شخصیتی دانش آموزان و روشهای تدریس به گونه‌ای انتخاب کنند که دانش آموزان فرصت کسب انواع مهارت‌ها را از طریق عمل در کلاس درس بیامورند. روشهای تدریس فعال توجه به علایق و نیازهای دانش آموزان، به کارگیری روشهای حل مسئله مشارکتی، ایجاد رابطه سازنده و اثر بخش با دانش آموزان، به کارگیری روشهای حل مساله مشارکتی، می‌تواند محیط کلاس و درس و فرایند آموزش را شوق انگیز و زمینه تحقق اهداف تربیتی و آموزشی را فراهم نماید.

پژوهشهای مربوط به مدیریت کلاس درس و رهبری اثر بخش نشان می‌دهد که تعداد قابل توجهی از معلمان در اداره‌ی کلاس خود مشکل دارند. این مشکلات بیشتر به صورت عدم انجام تکالیف درسی و عدم پیشرفت تحصیلی متجلی می‌گردد.

ضرورت و اهمیت نظری بررسی مدیریت کلاس درس معلمان را باید در تفاوت میزان استفاده از کارکردهای مدیریتی دانست. الگوهای رفتاری معلمان با این که شباهتهایی با یکدیگر دارند ولی تفاوت‌های معنی داری در نحوه‌ی به کارگیری مهارت‌های مدیریتی و میزان اثر بخشی آنها مشاهده می‌شود. (کیامنش، ۱۳۸۰)

معلمان به دلیل جامعه پذیری‌های متفاوت، سطح آگاهی و نگرشهای گوناگون به سازمان، کلاس درس، دانش آموزان و مفهوم تعلیم و تربیت از الگوهای مدیریتی

متفاوتی استفاده می کنند. در مقابل دانش آموزان نیز به دلیل ویژگیهای شخصیتی و مبنای انگیزشی و تصوراتشان از معلم و کلاس درس عکس العملهای متفاوتی را نشان می دهند. بنابراین مدیریت کلاس یک فرایند کنش و واکنش متقابل بین معلم و دانش آوزان است که منجر به عملکرد آموزشی خاصی می گردد. اداره ی کلاس درس مستلزم ارتباط سازنده معلم با دانش آموزان است تا با تعامل ویژگیهای شخصیتی و روحی و روانی دانش آموزان را شناخته و نسبت به راهنمایی آنها اقدام نماید. معلمان موظفند دانش آموزان را در انجام تکالیف درسی راهنمایی نموده و در آنها انگیزش لازم را فراهم نمایند. این روشها متعدد و متنوع اند و دارای اثربخشی و کارایی متفاوتی هستند. لذا بررسی مدیریت کلاسی معلمان از اهمیت و ضرورت خاصی برخوردار خواهند بود. ضرورت و اهمیت کاربردی بررسی مدیریت کلاس درس را می توان در شناسایی میزان توانایی معلمان در کارکردهای مدیریتی کلاس درس یعنی نحوه ی سازماندهی کلاس درس یعنی نحوه ی سازماندهی مدرسه. ایجاد جو یادگیری مطلوب رهبری و نظارت و کنترل ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانست. به عبارت بهتر مدیریت کلاس درس یکی از فعالیتهای ضروری معلم برای بهبود فرایند یادگیری دانش آموزان است. این فعالیتهای تحت عنوان کارکردهای مدیریت در کلاس درس مورد مطالعه و پژوهش قرار می گیرد، تحت عنوان کارکردهای مدیریت در کلاس درس ضمن خدمت و مراکز تربیت معلم کسب می نماید تا با برنامه ریزی ها، آموزش های مناسب و تشکیل کارگاه های آموزشی نسبت به بهبود کارکردهای مدیریتی کلاس درس معلمان اقدام نمایند.

اداره ی دانش آموزان از طریق به کارگیری متدهای مدیریت آموزشی یعنی برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت و رهبری، نظارت و کنترل و ارزشیابی جهت تحقق اهداف آموزشی است.

در زیر اصطلاحات مهم مدیریت مؤثر کلاس تعریف شده اند:

طراحی و سازماندهی:

طراحی و سازماندهی در کلاس درس یعنی سازماندهی کلاس درس به نظم و ترتیب

درسی و اجتماعی دانش آموزان در کلاس درس.

رهبری اثر بخش:

رهبری اثر بخش معلم در کلاس درس توانایی اعمال نفوذ بر دانش آموزان و سوق دادن آنان به سمت هدفهای آموزشی از پیش تعیین شده است.

نظارت و کنترل:

نظارت و کنترل کلاس درس مجموعه فعالیتهایی است که معلم انجام می‌دهند تا بر فرایند یادگیری اثر گذاشته و یادگیری دانش آموزان را بهبود بخشد.

جو یادگیری:

منظور توصیف فضایی است بالقوه همانند یک گروه اجتماعی بر آنچه که دانش آموزان یاد می‌گیرند که بر آنها تاثیر می‌گذارند.

بیان مسأله

اداره و رهبری کلاس درس همیشه یکی از عمده‌ترین مسائل معلمان بوده است. اداره و کنترل مناسب کلاس درس در واقع پیش نیاز ایجاد یک محیط یادگیری اثر بخش و دست یابی به اهداف آموزشی است تحقیقات نشان می‌دهد پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در کلاسهایی که به خوبی مدیریت می‌شوند بیشتر است. در این کلاسها دانش آموزان بیشتر فعالیت می‌کنند و فرایند یادگیری در سطح بالایی سازمان یافته است. (علاقه بند، ۱۳۷۹)

کلاس درس به عنوان یک سیستم اجتماعی مجموعه‌ای از نقشهای به هم پیوسته ای است که به صورت یک کل واحد و منسجم در صدد تحقیق اهداف آموزشی و پرورشی است. کلاس مانند سایر سیستمهای اجتماعی دارای عناصر اساسی شامل باورها، احساسات، قواعد و مقررات، هنجارها، پایگاه نقش، قدرت، مقام، تسهیلات، اجرائیات، تنش و فشار است با این وجود عناصر تشکیل دهنده‌ی کلاس درس آن قدر به یکدیگر

وابستگی متقابل دارند که جدا از هم قابل تشخیص نیستند. در هم تنیدگی این عناصر را در هر فعالیتی در درون کلاس درس می توان مشاهده نمود. تحقیق اهداف تربیتی در کلاس درس فاقد دیگر سازمانهای اجتماعی مستلزم مدیریتی اثر بخش و کارا از طریق انجام وظایفی چون برنامه ریزی، سازماندهی، رهبری، ایجاد انگیزش، کنترل ارزشیابی است. مسئولیت اداره ی کلاس و تحقق اهداف آموزشی به عهده ی معلم است. بنابراین معلمان در نقش مدیر کلاس درس ایفای نقش می نمایند. مدیریت و رهبری اثر بخش در واقع موضوع ایجاد اشتراک مساعی در ارتباطات موجود در کلاس درس است. روابط بین معلم و شاگرد، نوع هنجارها، قوانین و مقررات و نقشهای رهبری معلمان در کلاس با یکدیگر متفاوت است. (کیامنش، ۱۳۸۰)

معلمان در استای انجام وظایف مدیریتی خود در نقش تسهیل کننده، مشاور یا دستور دهنده ظاهر می شوند. بنابراین سیستم های اجتماعی در کلاس درس دارای ساختار خاصی می گردند که هر کدام نتایج پرورشی خاصی را به دنبال خواهند داشت. مدیریت کلاس درس، کار کردن با دانش آموزان، ایجاد نظم و آرامش، جلب توجه دانش آموزان و تامین یک جو آموزشی مناسب است که در آن دانش آموزان، بسمت اهداف آموزشی و تربیتی هدایت و رهبری می شوند. مدیریت کلاس درس تهیه تدارکات و اتخاذ شیوه های لازم برای ایجاد و حفظ محیطی اثر بخش برای آموزش و یادگیری است که بستگی به چگونگی ارزشیابی از دانش آموزان دارد. مدیریت کلاس دارای کارکردها مولفه هایی چون سازماندهی، تولید فکر، کار گروهی و مشارکت هنجارسازی، نظارت و پیشرفت، پیش بینی رویدادهای آموزشی، تبدیل نقاط ضعف به نقاط قوت، ایجاد نظم و آرامش، تسهیل گری، توجه به فراگیران است. این مولفه ها را می توان طبقه بندی و در چارچوب کمی کارکردهای مدیریت آموزشی یعنی طراحی و سازماندهی و رهبری، نظارت و کنترل و ارزشیابی و ایجاد جو یادگیری مورد بررسی قرار داد. (سلطانی، ۱۳۸۲)

طراحی و سازماندهی

مدیریت کلاس و رهبری را آسانتر می‌کند. این فعالیت باید به گونه‌ای طراحی شود که از طریق آن فرصت‌های یادگیری بیشتری فراهم و مهارت‌های اجتماعی و مشارکتی دانش آموزان رشد و ارتقاء یابد. بررسی‌های مربوط به طراحی و نیازمندی‌های کلاس درس نشان می‌دهد که عدم وجود یک برنامه درسی و سازماندهی متناسب موجب بروز بسیاری از مشکلات رفتاری در بین دانش آموزان می‌شود به خصوص زمانی که با خصوصیات و ویژگی‌های روانی آنها بی‌ربط باشد.

در اداره کلاس درس سازماندهی، موضوعی اساسی و ضروری است و مستلزم درگیر شدن فکر معلم برای چگونگی سازماندهی بهتر است سازماندهی به نظم و تربیت درسی و اجتماعی دانش آموزان در کلاس درس مربوط می‌شود. این فعالیت مستلزم صرف وقت و توجه به روشهایی است که می‌تواند از مشکلات رفتاری دانش آموزان جلوگیری و رفتارهای اجتماعی و مناسب دانش آموزان را بهبود بخشد. بنابراین این عدم سازماندهی کلاس درس موجب عدم توجه به جریان تدریس و یادگیری می‌گردد.

توجه به معلمان به عنوان مدیر کلاس درس دیدگاه و رویکرد جدید ولی نسبتاً توسعه یافته است. این رویکرد به دلیل تحولات و تغییرات سریع اجتماعی آموزشی و حرفه‌ای‌تر شدن معلمان بیش از پیش مورد توجه صاحب‌نظران علوم تربیتی بخصوص برنامه ریزان آموزشی، برنامه ریزان درسی و مدیریت آموزشی قرار گرفته است. در این رویکرد معلمان، مدیرانی هستند که برای حفظ نظم و کنترل کلاس درس و فعالیتهای آموزشی باید کارکردهای مدیریتی را با توجه به شرایط برای افزایش اثر بخشی و کارایی کلاس درس با دقت به کار گیرند.

کلاس درس یک گروه یا سیستم اجتماعی است که کلیه عناصر و اجزای سیستمهای اجتماعی را داراست. بنابراین مستلزم مدیریتی پویا و اثر بخش با انجام کارکردهای مدیریتی یعنی طراحی و سازماندهی، رهبری، نظارت، کنترل و ارزشیابی است. ویژگی منحصر به فرد مدیریت کلاس درس در هم تنیدگی این کارکردهای در درون کلاس

درس است. معلمان کارکردهای مدیریت آموزشی را در سطح کلاس درس باید با کیفیت خاص و مهارتهای ویژه‌ای به کار گیرند. تا به یک کلاس درس سالم و پویا دست یابند اداره‌ی کلاس درس به مراتب از اداره مدارس پیچیده‌تر بوده و پیش از آنها مستلزم کسب مهارتهای مدیریتی است.

مدیریت کلاس درس نیز مانند بقیه مدیریت‌ها بستگی به نگرش معلمان به انسان، ساختار سازمان، اهداف آموزشی و مفهوم تعلیم و تربیت دارد. بنابراین اداره‌ی کلاسهای درس نیز می‌تواند با توجه به نظریات کلاسیک، روابط انسانی و سیستمی و با سبکهای مختلف رهبری مدیریت شود. مدیریت کلاس درس در مجموع تحت تاثیر پارادایم نیوتونی اداره شده است. در این رویکرد بر نظریات کلاسیک سازمانی نظریات رفتاری و شرطی سازی، نتیجه مداری، اقتدار سازمانی بر کلاس درس، کنترل مقتدرانه و تکیه بر ارزشهای نهایی تاکید شده است. ولی امروزه با توجه به تغییرات و تحولات سریع اجتماعی مدیریت کلاس درس در حال گرایش به لقب پارادایم پست نیوتونی است که نظریات مدیریت کیفیت جامع، سازمان یادگیرنده، یادگیری سازمانی در مدیریت، کنترل کیفی، رهبری سالم و پویا، دانش آموز مداری و استفاده از الگوهای فعال تدریس، تکیه بر مهارتهای حل مسئله، مهارتهای اجتماعی و ایجاد نگرشهای مطلوب و ارزشیابی‌های مستمر از نتایج آن است. که ماهیت کلاس درس، مفهوم مدیریت کلاس درس و کارکردهای مدیریت کلاس درس و تحقیقات مرتبط با آنها مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

ماهیت کلاس درس

کلاس درس محلی است که گروهی از دانش آموزان در حال آموزش و یادگیری هستند گروههای کلاسی گروههایی هستند که باورها و ارزشهای مشترکی را پذیرفته و هنجارهای خاصی را رعایت می‌کنند اصطلاحاً اجتماع خوانده می‌شود (فرهنگ آکسفورد).

صاحب‌نظران بر این باورند که در محیط کلاس و عکس‌العملهای متقابل بین معلم و

شاگرد و شاگردان با یکدیگر وضعیتی را بوجود می‌آورد که بر میزان یادگیری و رفتارهای دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد. در کلاس درس می‌توان هم رفتار فرد روابطش با گروه و هم به تاثیرات گروه بر فرد توجه نمود. کلاس درس را می‌توان یک گروه و یا یک سیستم اجتماعی فرض نمود و در هر حال روابط بین عناصر و کنش و واکنش بین معلم و شاگرد و دانش‌آموزان را با یکدیگر مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. کلاس درس، به عنوان یک گروه تعدادی از دانش‌آموزانی هستند که بین آنها روابط نسبتاً پایدار و منظمی بوجود آمده و دارای هدف مشترکی هستند. هر گروه کلاسی برای خود رفتارها و مشخصات ویژه‌ای دارد که این رفتارها و مشخصات در دانش‌آموزان به صورت فردی و جدا از هم قابل مشاهده نیست.

بنابراین گروه کلاسی یک کل سازمان یافته است که دارای ساختار، معیار، اصول و قواعد، هدف و نظم معینی است. گروه کلاسی مانند بقیه گروه‌های اجتماعی دارای ویژگی‌هایی از قبیل داشتن هدف تعامل، همبستگی گروهی و ساخت است ولی هر گروهی به دلیل پویایی‌های درون خود در کنار صفات عمومی دارای صفات و ویژگی‌هایی است که آن را از گروه‌های دیگر متمایز می‌سازد این ویژگیها موجب می‌شود که در کلاس کاملاً مشابه هرگز بوجود نخواهد آمد.

به مجموعه صفات و مشخصات هر گروه که آن را از گروه‌های دیگر متمایز و مشخص می‌سازد شخصیت آن گروه نامیده می‌شود. شخصیت گروهی تحت تاثیر باورها، ارزشها و ویژگی‌های سنی و روانی افراد قرار گرفته و جو و فضای ویژه‌ای چون روحیه رفاقت، همکاری، برابری، دوستی و ایثار و گذشت و یا بالعکس محیطی رقابتی، سوءظن، حسادت و خصمانه را بوجود می‌آورد.

کلاس درس یک گروه اجتماعی کوچکی است که در درون خود گروه بندی‌های غیر رسمی کوچکتری را پدید می‌آورد. این گروه بندی‌های غیر رسمی گاهی در کلاس دارای قدرت فوق العاده‌ای می‌گردند که نظم و کنترل کلاس را با مشکل مواجه می‌سازند. کلاس درس را می‌توان به عنوان یکی از گروه‌های ثانوی و یا با یک گروه کار تلقی نمود.